

Дніпропетровський національний університет

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 154

ДНУ
Дніпропетровськ
2002

УДК 697.94

Магомедова М.О.

Харківське обласне комунальне підприємство теплових мереж
**ПРОБЛЕМИ ТЕПЛОПОСТАЧАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА
ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

Становище теплопостачальних підприємств з кожним роком погіршується. На цей час дефіцит енергоресурсів особливо у осінньо-зимовий період стає дедалі масштабнішим, а зростання заборгованості споживачів практично не припиняється. Проблему подолання кризових явищ в теплоенергетиці можна розв'язати шляхом розроблення та впровадження нових економічних механізмів, спрямованих на підвищення рівня розрахунків за спожиті енергоносії, питома вага яких становить біля 65% від загального обсягу витрат теплопостачальних підприємств та контролю за енерговикористанням.

Аналіз свідчать, що основними споживачами послуг теплопостачання є населення так, у м. Харкові питома вага цієї категорії споживачів становить біля 80%, а у Харківській області 65%. Крім цього, встановлені тарифи на послуги теплопостачання різко відрізняються. Не зважаючи на більш низький рівень життя (середню заробітну плату) мешканців області, тарифи на послуги з теплопостачання у Харківській області перевищують встановлені у м. Харкові на 40%. Неплатоспроможність споживачів призводить до зростання заборгованості теплопостачальних підприємств за енергоносії. З другого боку, у зв'язку з державним регулюванням тарифів для населення затверджені розмір тарифу не відшкодовує навіть 80% відсотків витрат, які несе теплопостачальне підприємство для виробництва 1 Гкал теплової енергії.

В останні роки теплопостачання в Харківській області є збитковим внаслідок постійного зростання витрат (собівартості) з незалежних від підприємств причин. Це – зміни у законодавстві та нормативних актах,

зміни розмірів тарифів та цін на енергоносії, тощо. У зв'язку з цим тарифи на теплову енергію потребують постійного коригування.

Тарифи на енергоресурси у нашій країні ніколи не слугували регулятором попиту та пропозиції. На нашу думку вирішити цю проблему можливо забезпечивши зниження енергоспоживання до рівня необхідної достатності, що визначається для побутового споживача його фінансовими можливостями, а для суб'єкта господарювання нормуванням.

До основних недоліків існуючого механізму розрахунків з населенням належить:

- використання явно неприйнятних тарифів, що робить оплату комунальних платежів непосильною для споживачів з низькими доходами;

- зниження контролю за споживанням теплової енергії та гарячої води (відкрите розкрадання із системи опалення), за практично повної відсутності правових підстав і технічної можливості відключення неплатників, та значних втрат тепла у внутрішньобудинкових мережах у зв'язку з відсутністю коштів на їх ремонті у житлово-експлуатаційних підприємств.

Кризовий стан теплопостачальних підприємств також пов'язаний з недосконалою системою розрахунків, а саме з кредитуванням ними послуг з централізованого опалення за встановленими тарифами (за 1 м² опалювальної площі) протягом усього року, при здійсненні максимальних витрат в осінньо-зимовий період. Ще більш це питання загострюється через вимоги газопостачальних організацій призводити попередню оплату за природний газ.

Згідно Комплексної Державної програми енергозбереження України визначено, що до 2010 року необхідно провести повне оснащення усіх теплоджерел та споживачів тепла приладами обліку. Для цього у державному, обласному та міських бюджетах повинні бути закладені кошти на обладнання приладів обліку води та тепла. Таким чином, у зв'язку з масовим впровадженням приладів обліку в опалені та гарячому

теплопостачанні з'являється необхідність здійснювати плановий облік в розподілі спожитої теплової енергії в єдиній одиниці виміру - Гкал. Вже сьогодні понад 30 % населення України мають лічильники теплової енергії та сплачують за тепло за тарифами 1 Гкал в опалювальний сезон по факту спожитої теплової енергії. На цей час оплата теплової енергії за опалення житлових будинків сплачується населенням рівними частками щомісяця протягом року і викликає у більшості справедливі нарікання, бо влітку при відключенні опалення платити теплопостачальним підприємствам за нього необхідно. Перехід на диференційовану оплату за теплову енергію залежно від пори року без збільшення її середньої величини за рік передбачає запровадження у Харківському регіоні двоставкового тарифу, при якому оплата по першій ставці повинна компенсувати умовно-постійну частину витрат на виробництво, транспортування та розподіл теплової енергії, забезпечити рентабельність господарчої діяльності теплопостачального підприємства; по другій ставці - умовно-змінну частину витрат, яка залежить від кількості фактично спожитої теплової енергії.

Такий тариф для теплопостачальних підприємств робить можливою оплату та виконання вимог газопостачальників, а також мати грошові ресурси на обігові кошти, ремонтні фонди, на оновлення основних засобів виробництва, у тому числі на виконання енергозберігаючих проектів. Представляється у повному обсязі використовувати внутрішні інвестиційні можливості. Перехід на двоставкові тарифи протягом року в підгалузі комунальної електроенергетики дає змогу ритмічно працювати підприємствам. Водночас це ставить завдання по перегляду ціноутворення на теплову енергію і тарифної політики та визначення тепла товаром. Існуюча система регулювання цін на теплоенергію та енергоносії малоефективна, оскільки у ній не закладено механізмів стимулювання енергозбереження, зниження енергоємності, конкуренції.

Основа ціноутворення на теплову енергію в умовах ринкових відносин повинна базуватися на таких принципах:

- забезпечувати надійність теплопостачання та утримання резерву теплових потужностей;
- повинна враховувати інтереси як виробників так і споживачів теплової енергії;
- відшкодувати нормативні витрати (собівартість) та включати рентабельність не менш 13%;
- стимулювати інвесторів вкладати кошти у розвиток комунальної електротеплоенергетики;
- стимулювати впровадження енергозберігаючих технологій.

Для втілення вищевикладеного необхідно розв'язання наступних проблемних питань і запровадження законодавчої бази, а саме:

- встановити нульову ставку ПДВ на комунальні послуги;
 - здійснити забезпечення законодавчої та правової бази, а саме прийняття Закону "Про теплопостачання та здійснення оплати за послуги", та внести зміни до Закону України «Про енергозбереження» з метою удосконалення законодавчої бази з питань енергозбереження в галузі житлово-комунального господарства.
- прийняти відповідні рішення щодо стимулювання населення на впровадження будинкових лічильників тепла, гарячої води з поступовим переходом до укладання договірних відносин не з кожним споживачем окремо, а з житлово-експлуатаційними організаціями.

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 154

Українською і російською мовами

Відповідальний редактор *Біла К.О.*

Технічний редактор *Плакуца Л.О.*

Здано до друку 23.09.02. Підписано до друку 30.09.02.

Формат 60x84 1/16. Спосіб друку - різнограф.

Умов.друк.арк. 12,5. Тираж 300 прим.

Видавництво "Наука і освіта"
м.Дніпропетровськ, вул. Стоярова, 8/212
тел.(0562) 35-78-19, 37-13-13